

Influența investițiilor străine directe asupra creșterii economice în România în contextul pandemiei de COVID-19

Conf. univ. dr. Radu CIOBANU^a, lect. univ. dr. Daniela-Nicoleta SAHLIAN^b, conf. univ. dr. Mihai VUȚĂ^c,
dr. ec. Silviu Cornel CHIRIAC^d

^{a, b, c} Academia de Studii Economice din București

^d Bihor

Abstract

Direct foreign investments (DFI) reflect an important characteristic in the development of the world economy, representing the main external funding source for any type of economy, both developed and less developed. These are considered stable motors of the economic growth, as they are based on the long-term relation between the investors and the concerned countries, increasing the flow of foreign investments and thus becoming a target pursued by any government.

The objective of this article is the analysis of DFI, the relations between them, the benefits it brings to the economy, the impact of the main macroeconomic indicators on the economic growth with accent on DFI and last, but not least, of the effect that it may have on the economy in the context of the COVID-19 pandemic.

Key terms: direct foreign investments, economic development, growth rate of GDP, net flows of DFI, COVID-19 pandemic

Termeni-cheie: investiții străine directe, dezvoltare economică, rata de creștere a PIB, fluxuri nete de ISD, pandemia de COVID-19

Clasificare JEL: O10, F21, F43, F63, H12

To cite this article: Radu Ciobanu, Daniela-Nicoleta Sahlian, Mihai Vuță, Silviu Cornel Chiriac, *Influența investițiilor străine directe asupra creșterii economice în România în contextul pandemiei de COVID-19*, CECCAR Business Review, N° 11/2021, pp. 3-9, DOI: <http://dx.doi.org/10.37945/cbr.2021.11.01>

➔ Introducere

În general, investițiile străine directe (ISD) au un efect important în economiile țărilor-gazdă, ducând la sporirea productivității muncii prin intermediul transferului de know-how, tehnologie nouă, abilități de marketing și management și facilitând progresul tehnologic și dezvoltarea economiilor. Acestea pun la dispoziție mijloace prin care se pot realiza relații stabile și pe o perioadă îndelungată între diverse economii. Într-un mediu politic corespunzător, ISD pot reprezenta un element cu deosebită însemnătate pentru evoluția societăților locale și de asemenea pot ajuta la îmbunătățirea poziției competitive a țării-gazdă.

Investițiile străine directe constituie o sursă importantă de finanțare externă pentru creșterea durabilă și stabilă a unei economii, având în prim-plan țările în curs de dezvoltare. În plus, comparativ cu împrumuturile bancare, considerate angajamente pe termen lung și purtătoare de dobândă, ISD sunt etichetate ca resurse financiare stabile care sunt accesibile chiar și în perioade de criză financiară.

În general, investițiile străine directe sunt clasificate după metoda de realizare, și anume în investiții de tip *greenfield*, dezvoltare de firme, fuziuni și achiziții de companii, ultimele două categorii putând fi considerate de tip *brownfield*. Acestea din urmă reprezintă investiții noi, pornite de la zero de către investitori nerezidenți. Fuziunile și achizițiile fac referire la preluarea integrală sau parțială de către investitori nerezidenți a firmelor rezidente existente. Dezvoltările de companii conduc la majorarea aportului de capital social deținut de investitorii străini.

Din punct de vedere macroeconomic, investițiile străine directe sporesc creșterea economică prin formarea unor noi capacități de producție și forță de muncă suplimentară în cazul investițiilor de tip *greenfield*, stimulează investițiile interne, impulsivând producătorii să aducă îmbunătățiri calității bunurilor și serviciilor, să mărească eficiența activităților pentru a rezista concurenței străine, recentă pe piață. La acestea se adaugă accesul la informații noi, cu ajutorul cărora companiile locale pot să colaboreze mult mai eficient cu investitorii străini.

Scopul acestui articol este analiza ISD din multiple perspective pentru a înțelege relația dintre ele și beneficiile pe care le aduc economiei. Vom observa în special impactul principalilor indicatori macroeconomici asupra creșterii economice cu accent pe ISD și, totodată, efectul pe care ar putea să îl aibă în economie în contextul pandemiei de COVID-19.

➔ Literatura de specialitate

În literatura de specialitate există un număr mare de variabile pentru a explica ISD. Factorii determinanți ai investițiilor străine directe dintr-o economie reprezintă un ansamblu de variabile ale mediului economic ce constituie un mediu favorabil sau mai puțin captivant pentru investitorii străini.

Artige și Nicolini (2005) susțin că dimensiunea unei piețe este măsurată prin intermediul PIB sau al PIB pe cap de locuitor, fiind un factor determinant al ISD în cele mai multe studii econometrice. În această privință, Tsai (1994) și Schneider și Frey (1985) identifică o relație pozitivă, susținând că un PIB mai mare pe cap de locuitor include perspective mai bune pentru investițiile străine directe în țara-gază.

Mai mult, creșterea economică pe cap de locuitor determină în primul rând ameliorarea productivității, adică o eficiență economică ridicată. Creșterea productivității reprezintă producerea unui număr mai mare de bunuri și servicii cu aceleași intrări de muncă, materiale și capital. Astfel, o economie mai dezvoltată va genera pe termen lung o producție mai mare și permanentă pe cap de locuitor, iar acumularea de capital per individ sporește. De obicei, creșterea este calculată în termeni reali, și anume în termeni ajustați la inflație, pentru a înlătura efectul distorsionant al acesteia asupra prețurilor bunurilor. Rata de creștere a PIB-ului indică potențialul pieței, iar o rată majorată arată faptul că întreprinderile angajează și investesc. De asemenea, deschiderea comercială poate fi cercetată prin analiza exporturilor și importurilor unui stat, astfel identificându-se orientarea țării spre piața locală sau spre export.

Un alt factor analizat frecvent este corupția, considerată ca fiind un factor determinant al ISD pentru că sporește cheltuielile businessurilor, diminuând astfel productivitatea (Dabour, 2000). În consecință, se așteaptă ca eficacitatea și randamentul proiectelor de investiții să se micșoreze din cauza corupției. Astfel, este susținut faptul că investițiile străine directe sunt afectate de corupție, iar acestea au ulterior impact asupra dezvoltării economice.

Nivelul investițiilor străine directe a fost analizat sub diferite aspecte care se referă la impactul asupra țării-gază, avantajele și corelația dintre stocurile de investiții străine directe și creșterea economică. Literatura de specialitate actuală prezintă diverse ipoteze cu privire la impactul investițiilor străine directe asupra creșterii economice, rezultatele fiind limitate în general din lipsă de informații, din cauza perioadelor scurte analizate sau a eșantionului nereprezentativ al datelor. Astfel, se poate surprinde un efect pozitiv, negativ sau neutru.

Investițiile străine directe sunt percepute ca fiind o parte majoră a creșterii economice și a procesului de globalizare financiară, deoarece s-a constatat că intrările de ISD pot aduce, pe lângă capital străin suplimentar, și tehnologie nouă, cunoștințele și abilitățile de management și marketing fiind îmbunătățite și la nivelul companiilor locale (Alfaro, 2017).

După cum este ilustrat de Findlay (1978), ISD pot crește dimensiunea sau eficiența investițiilor și pot conduce la majorări pe termen scurt, mediu și lung. În plus, acestea arată că firmele multinaționale pot avea un impact pozitiv permanent asupra productivității agregate și a creșterii economice a economiilor-gazdă, dincolo de creșterea capitalului lor total prin transfer de tehnologie, difuzie și inovație.

În ciuda explicațiilor teoretice privind modul în care investițiile străine directe sporesc creșterea economică, din studiile empirice la nivel micro și macroeconomic nu au rezultat dovezi precise de susținere a efectului de creștere a ISD în economiile-gazdă (Alfaro și colab., 2004; Bluedorn și colab., 2013).

În general, literatura de specialitate recentă arată că efectele pozitive ale creșterii de ISD sunt condiționate de politicile și mediul țării-gazdă, inclusiv dezvoltarea sectorului financiar, capitalul uman, deschiderea comerțului și nivelul de dezvoltare economică (Blomstrom și colab., 1992; Borensztein și colab., 1998; Nair-Reichert și Weinhold, 2001).

Referitor la rolul pe care îl joacă evoluțiile pieței financiare în medierea impactului ISD asupra creșterii economice, Azman-Saini și colab. (2010) constată că efectul pozitiv al investițiilor străine directe asupra creșterii este condiționat de îmbunătățirea pieței financiare din țara-gazdă. Prin urmare, politicile care vizează promovarea dezvoltării pieței financiare sunt în strânsă legătură cu atragerea ISD.

Tot astfel, un studiu realizat de Saskia și Morgan (1998) furnizează informații cu privire la politicile și factorii determinanți pentru investițiile străine directe. Rezultatul constă în faptul că investitorii străini preferă investițiile liberale și politicile comerciale, impozitele scăzute, un sistem guvernamental transparent și o infrastructură bună.

Deschiderea economică spre investiții și comerț, legea și ordinea și un mediu fără corupție sunt factorii guvernamentali. Stabilitatea pieței se reflectă într-un sistem fiscal echilibrat, un volum mare de comerț, o intermediere financiară puternică și o infrastructură urbană și rurală solidă. Rezultatele econometrice sugerează cu tărie nu numai că politicile economice și punerea lor în aplicare sunt esențiale în atragerea ISD, ci și că aceste politici ar trebui să fie mai deschise. Cu alte cuvinte, cu cât sunt mai puține obstacole pentru investitorii străini, cu atât aceștia vor investi mai mult. Cu cât guvernul face mai mult pentru a oferi un plan economic, legal și un cadru de infrastructură favorabil pentru investițiile străine directe, cu atât statul respectiv va obține mai multe investiții.

➔ **Influența investițiilor străine directe asupra creșterii economice**

Așa cum este bine cunoscut, pandemia de COVID-19 a reprezentat un șoc economic de proporții istorice pentru întreaga Europă și nu numai. Întreprinderile și consumatorii au fost nevoiți să se adapteze într-un ritm accelerat pentru a face față măsurilor și restricțiilor de distanțare și izolare. Economia Europei a stagnat în trimestrul patru al anului 2020 și în primul trimestru din 2021, deoarece s-au introdus măsuri în domeniul sănătății publice pentru a limita răspândirea virusului. Începând cu trimestrul al doilea din 2021, economiile UE și ale zonei euro au început să se redreseze, în timp ce ratele de vaccinare au crescut și totodată restricțiile s-au redus.

Închiderea sau suspendarea unor activități economice, precum și distanțarea, respectiv izolarea fizică a oamenilor au generat costuri ridicate pe plan financiar și economic. Prelungirea acestui efect a dus la deteriorarea potențialului de creștere economică, atât în cazul investițiilor, cât și în cel al capitalului uman. Deși intervenția autorităților acționează în sensul atenuării unei recesiuni, există o mare posibilitate ca activitatea economică

să rămână dominată de o fragilitate intensă chiar și după ce restricțiile s-au relaxat, urmând un ritm lent și un nivel considerabil de incertitudini în revenirea economică.

În general, sectoarele care au atras majoritatea investițiilor străine directe în 2019 sunt serviciile digitale și afacerile. Pe de altă parte, proiectele din sectorul transporturilor sunt încă expuse riscului, inclusiv furnizorii și producătorii de aeronautice și automobile. Industria a avut parte de o întrerupere colosală a lanțului de aprovizionări și o proporție mare de pierderi de venituri, ceea ce a condus la întârzierea proiectelor.

În ce privește evoluția ISD în România în ultima perioadă, anul 2020 a fost unul atipic, în care investitorii au redus injecțiile de capital în economia națională. Astfel, în primul trimestru din 2020, investițiile străine directe au scăzut cu 416 milioane euro, în timp ce în același interval de timp din 2021 acestea au înregistrat valoarea de 1.535 milioane euro (Figura 1).

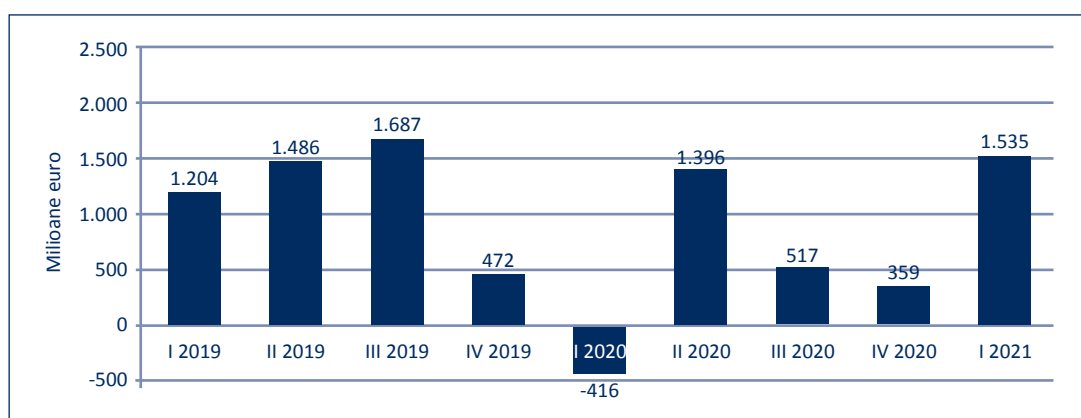

Figura 1. Investițiile străine directe în România în perioada 2019-2021

Sursa: BNR.

În anul 2020, în contextul crizei sanitare, care a avut un impact puternic asupra activităților economice mondiale și implicit asupra celor din țara noastră, economia românească s-a contractat cu 3,9%.

Previziunile economice pentru România pentru viitorul apropiat au semnalat o creștere a PIB-ului cu 5,1% în 2021, iar în 2022, cu 4,9%. În ceea ce privește inflația, în acest an se preconizează o ușoară creștere, de 2,9%, iar în 2022 se prevede că ar ajunge la 2,7%, urmărindu-se scăderea acesteia în continuare în următorii ani pentru a se atinge obiectivul Băncii Naționale, de 2,5% (Tabelul 1).

Tabelul 1. Previziunile economice din primăvara anului 2021 pentru România

- % -

Indicatori	2019	2020	2021	2022
Creșterea PIB	4,1	-3,9	5,1	4,9
Inflația	3,8	2,6	2,9	2,7
Rata șomajului	3,9	5,0	5,2	4,8

Sursa: BNR.

Referitor la analiza pe sectoare de activitate, fluxurile nete de ISD au o evoluție diferită. Acestea s-au îndreptat în mare măsură către comerț, cu o valoare de 1.804 milioane euro, industrie, cu 1.343 milioane euro, și intermediari financiare și asigurări, cu 1.102 milioane euro (Figura 2).

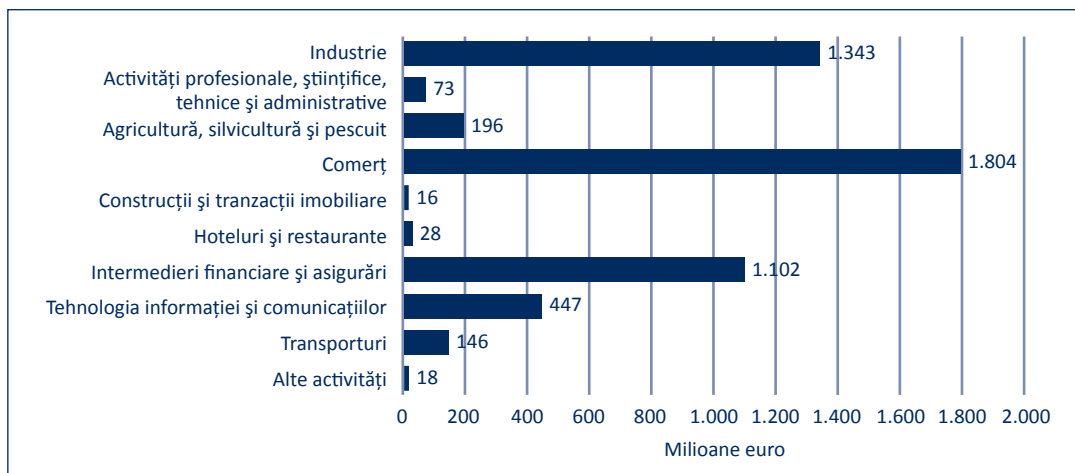

Figura 2. Fluxul net de ISD pe domenii de activitate în anul 2019 în România

Sursa: BNR.

În ce privește evoluția soldului de investiții directe în perioada 2008-2019 în România, remarcăm un trend progresiv de la un an la altul, iar un factor determinant al acestei creșteri accelerate poate fi reprezentat de privatizare, care a atras un număr mare de investitori străini preocupați de preluarea firmelor și creșterea productivității lor.

Așa cum se poate observa din Figura 3, soldul ISD la sfârșitul anului 2019 se ridică la 88.304 milioane euro, cu o creștere de 8,9% comparativ cu anul 2018, reprezentând maximum atins în perioada analizată. Valoarea capitalurilor proprii totaliza 61.352 milioane euro, iar creditele nete preluate de întreprinderile de investiții directe de la investitori străini direcți și alte companii din grup s-au ridicat la 26.952 milioane euro.

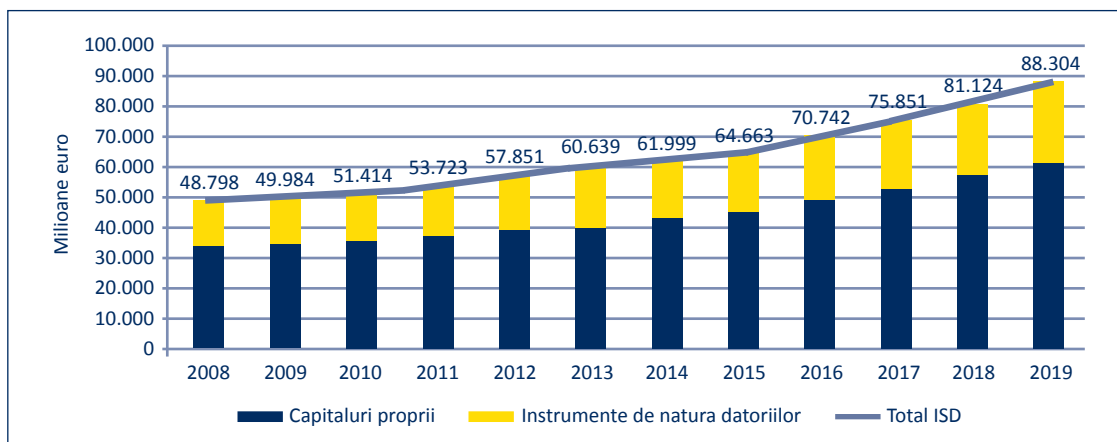

Figura 3. Evoluția soldului ISD în România: capitaluri proprii și instrumente de natura datoriilor

Sursa: BNR.

Comparând evoluția ratei de creștere a PIB cu evoluția fluxurilor de ISD în ultimii 10 ani, se poate observa că ele urmează același trend în intervalul 2008-2009, caracterizat de criză, cu perioade asemănătoare de creșteri pentru cei doi indicatori după anul 2012. Astfel, se reflectă o relație pozitivă între PIB și investițiile străine directe și se poate constata că o diminuare a nivelului ISD poate influența negativ PIB, iar o sporire a volumului lor are efecte pozitive asupra acestuia.

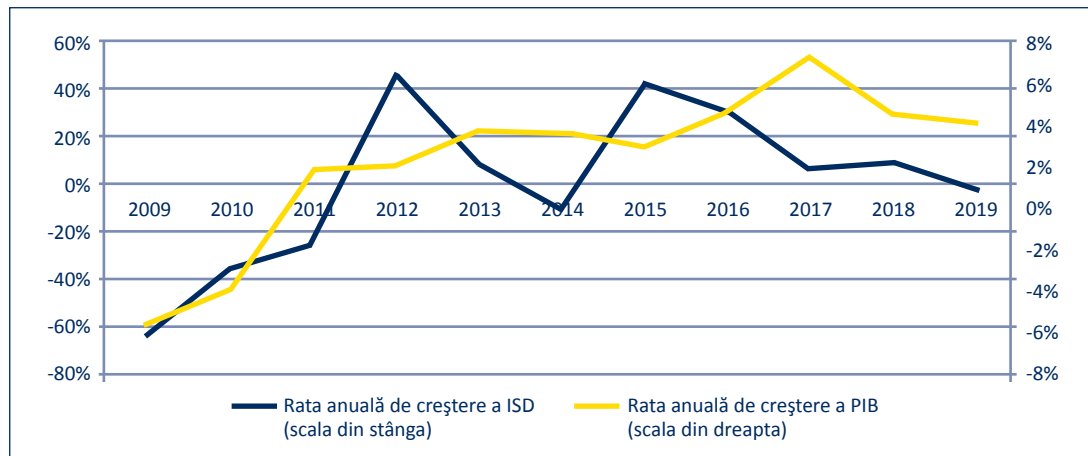

Figura 4. Rata de creștere a PIB și rata de creștere a ISD

Sursa: Eurostat.

În contextul pandemiei actuale, limitarea relațiilor comerciale cu Orientul Îndepărtat (China, India etc.) a afectat comerțul din zona euro, iar măsurile de reducere a răspândirii coronavirusului în Europa au condus la o diminuare a importurilor și exporturilor, cele din urmă fiind afectate în principal de suspendarea temporară a activităților comerciale.

Provocările generate de pandemia de COVID-19 înregistrează o dinamică a fluxurilor comerciale în anul 2019. Exporturile de bunuri au cunoscut o majorare de 1,8% în 2019 comparativ cu anul anterior, atingând valoarea de 68.998 milioane euro. Totodată, volumul ISD a urmat același trend, cu o creștere de 8,8% în 2019, ajungând la 88.304 milioane euro, dar evoluția va fi diminuată în 2020 și 2021. Momentan nu există date disponibile pe serii ajustate pentru 2020, însă putem considera că trendul va fi unul descrescător.

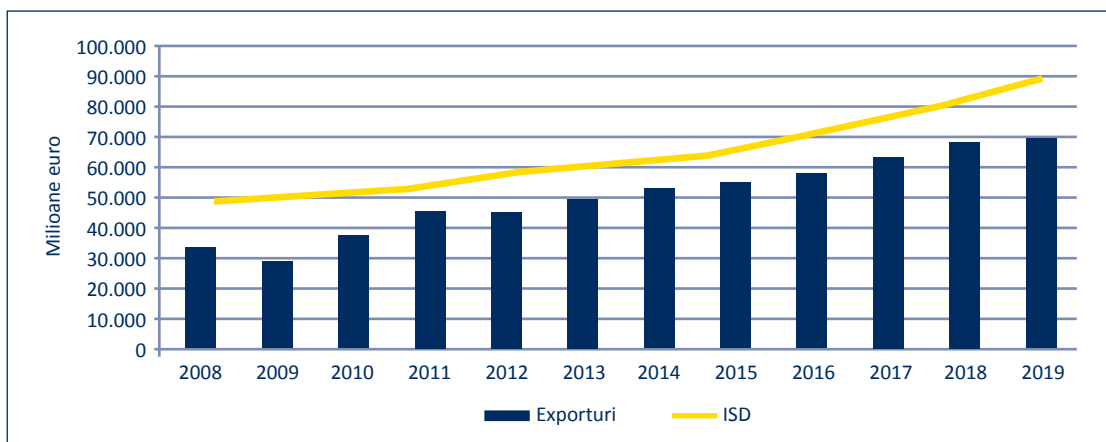

Figura 5. Evoluția exporturilor și a volumului ISD în perioada 2008-2019

Sursa: Prelucrare proprie pe baza datelor furnizate de BNR și Eurostat.

➔ Concluzii

Având în vedere analiza prezentată anterior, putem afirma că investițiile străine directe au un impact pozitiv asupra creșterii economice și că fluxurile de ISD sunt în scădere din cauza crizei provocate de COVID-19, ceea ce poate duce la o contracție în economia românească. Prin urmare, studiul confirmă faptul că atragerea

investițiilor străine este benefică pentru creșterea economică a României. Apariția companiilor străine contribuie la dezvoltarea țării noastre pe mai multe planuri: adoptarea de noi tehnologii și concepte de management implicând capital uman, dezvoltarea industriei bancare pentru nevoile de finanțare a pieței, precum și ajustarea măsurilor legislative de către guvern pentru a îmbunătăți mediul de afaceri în sprijinul investițiilor străine.

Investițiile străine directe în România, ca și în țările Europei Centrale și de Est, reprezintă principalul element de dezvoltare economică.

Pentru atragerea ISD există anumite condiții care încurajează investitorii, precum facilitățile fiscale ale țării-gazdă, accesul liber la informații, mediul economic, ocuparea forței de muncă și deschiderea către comerț, exportul și importul. România prezintă o serie de avantaje pentru atragerea de ISD comparativ cu țările Europei Centrale și de Est, care vizează diversitatea de resurse naturale, nivelul de calificare a forței de muncă relativ ridicat și costul redus per persoană angajată, legislația națională fiind una permisivă. Dezavantajul țării noastre constă însă în nivelul scăzut al strategiilor pentru stimularea ISD și promovarea acestora, ducând astfel la ineficiența atragerii lor.

Bibliografie

1. Alfaro, L. (2017), *Gains from Foreign Direct Investment: Macro and Micro Approaches*, World Bank Economic Review, vol. 30, Supplement, pp. S2-S15.
2. Alfaro, L., Chanda, A., Kalemli-Ozcan, S., Sayek, S. (2004), *FDI and Economic Growth: The Role of Local Financial Markets*, Journal of International Economics, vol. 64, nr. 1, pp. 89-112.
3. Artige, L., Nicolini, R. (2005), *Evidence on the Determinants of Foreign Direct Investment: The Case of Three European Regions*, https://www.researchgate.net/publication/4737030_Evidence_on_the_Determinants_of_Foreign_Direct_Investment_The_Case_of_Three_European_Regions.
4. Azman-Saini, W.N.W., Law, S.H., Ahmad, A.H. (2010), *FDI and Economic Growth: New Evidence on the Role of Financial Markets*, Economics Letters, vol. 107, nr. 2, pp. 211-213.
5. Blomstrom, M., Lipsey, R.E., Zejan, M. (1992), *What Explains Developing Country Growth?*, Working Paper nr. 4132, National Bureau of Economic Research.
6. Bluedorn, J., Duttagupta, R., Guajardo, J., Topalova, P. (2013), *Capital Flows Are Fickle: Anytime, Anywhere*, Working Paper nr. 13/183, International Monetary Fund, Research Department.
7. Borensztein, E., De Gregorio, J., Lee, J.-W. (1998), *How Does Foreign Direct Investment Affect Economic Growth?*, Journal of International Economics, vol. 45, nr. 1, pp. 115-135.
8. Dabour, N. (2000), *The Role of Foreign Direct Investment (FDI) in Development and Growth in OIC Member Countries*, Journal of Economic Cooperation, vol. 21, nr. 3, pp. 27-55.
9. Findlay, R. (1978), *Relative Backwardness, Direct Foreign Investment, and the Transfer of Technology: A Simple Dynamic Model*, The Quarterly Journal of Economics, vol. 92, nr. 1, pp. 1-16.
10. Nair-Reichert, U., Weinhold, D. (2001), *Causality Tests for Cross-Country Panels: A New Look at FDI and Economic Growth in Developing Countries*, Oxford Bulletin of Economics and Statistics, vol. 63, nr. 2, pp. 153-171.
11. Saskia, K.S.W., Morgan, S.D.W. (1998), *Foreign Direct Investment and Its Determinants in Emerging Economies*, African Economic Policy Paper, Discussion Paper nr. 9.
12. Schneider, F., Frey, B. (1985), *Economic and Political Determinants of Foreign Direct Investment*, World Development, vol. 13, nr. 2, pp. 161-175.
13. Tsai, P. (1994), *Determinants of Foreign Direct Investment and Its Impact on Economic Growth*, Journal of Economic Development, vol. 19, nr. 1, pp. 137-163.